

c. XII, h. t. certum est, quod notorie excommunicatus etiam non vitandus careat sepultura ecclesiastica, nisi eundem ab hac pœna eximat ac relevet bulla Martini V. prout ipsi fatentur adversarii; atqui dicta bulla ab hac pœna eundem non relevat, cum in nullo, consequenter nec pœna privationis sepulturæ eum relevare intendat: ergo. Nec refert, quod cesset ratio legis: quia etiam cessante expressa ratione legis, non cessat lex ipsa, quando ita jus ipsum declarat (prout fit in proposito) quia tunc tacite innuit, præter expressam esse adhuc et latere aliam rationem legis, qualis in casu nostro facile esse potest odium excommunicati.

Illud tamen veluti certum ab omnibus conceditur, quod occulte excommunicato sepultura ecclesiastica deneganda non sit: cum etiam privatio sepulturæ sit publica, requirit causam publicam, nè alias, qui publice habetur bonus, hac via infametur; prout etiam in Theologia Morali nostra loc. cit. jam diximus.

86. *Suicidæ etiam privantur sepultura.* — Undecimo, sepultura ecclesiastica privantur, qui ex impatientia, ira, tædio vitæ, desperatione, vel alia simili causa se ipsos occidunt. Farinac., in *Praxi criminali*. q. 128, n. 17; Sannig, h. t. cap. IV, n. 3; Covarruvias, *Variar. resolut.* lib. II, cap. I, n. 11; Pirhing, h. t. n. 64. et communis aliorum, arg. can. *Placuit*. 12. cau. 23. q. 5. ibi: « Placuit, ut qui sibi ipsis voluntarie aut per ferrum, aut per venenum, aut per præcipitium, aut per suspendium, vel quolibet modo violentam inferunt mortem, etc. ad sepulturam eorum cadavera non deducantur, » Glossa, ibid. *Ad sepulturam*. Ratio est, quia qui se ipsos occidunt, in peccato mortali decedunt, can. *Si non licet*. 9. cau. 23. q. 5. ita autem decedentes sepultura sacra non gaudent, uti statim dicitur infra.

87. *Limitatur tamen in aliquibus casibus.* — Limitant tamen doctores citati cum Sylvestro, *Ad sepulturam*. q. 9. et communi aliorum, I. in casu, quo quis ex amentia, vel mentis alienatione se ipsum interimit, quia talis utpote ratione privatus non peccat. II. in casu, quo quis absque intentione se occidendi, sed vel mortem, vel aliud grave malum evadendi, in manifestum mortis periculum se conjicit: prout fit, si quis ad declinandas flammæ conflagrantis domus e fenestra se præcipitat, etsi per accidens deinceps tali periculo pereat. Ratio est; quia, uti

supponitur, talis nullatenus se occidere cogitat, sed mortem etiam in periculo, in quod se conjicit, evadere adhuc aliquo saltem sperat: consequenter mors per accidens subsecuta eidem ad culpam imputari, siquæ ipse sepultura privari non debet, uti bene observat Glossa, in c. *Ex parte*. 11. h. t. *Non sponte*. Secus foret, si absque spe evadendi simile quid attentaret; quia tunc intentionem se ipsum occidendi in periculum se conjicere censeretur, arg. cit. c. XI. h. t. et ibi Glossa citata: nisi forsitan talis subesse causa, ex qua se ipsum indirecte occidere licet: de cujusmodi causis vide apud Theologos, et in *Theologia nostra morali*, tr. IX. dist. 3. n. 11.

88. Limitatur III. Si quis animo se occidendi lethaliter quidem se vulneravit, tamen mortem tamen adhuc se pœnituit; Sylvest. loc. cit. n. 9; Pirhing, h. t. n. 65; König, eod. n. 10. et alii, arg. c. II. et IV. *de Statu monach.* et c. *Is cui*. 20. *de Sentent. Excomm.* in 6. ubi pariter sepultura conceditur, alias privatis, si in morte eos pœniteat. Ratio est, quia talis in peccato mortali non decedit.

89. Porro observat ad propositum Barbosa, *de Offic. et potest. paroch.* p. 3. cap. XXVI. n. 49; Covarruvias, lib. II. *Variar. resolut.* cap. I. n. 11; Pirhing, h. t. n. 65; Socinus, jun. consil. 51, lib. I; Navarrus, lib. III, consil. 7, h. t.; König, loc. cit. et alii, quod si quis reperiatur in flumine vel puteo submersus, vel laqueo suspensus, veneno, aut ferro interfectus, sepultura privari non debeat, nisi aliunde constet, quod se ipsum occiderit; id quod in dubio præsumendum non est: cum in dubio delictum præsertim tam grave de nemine præsumatur, l. *Merito*. 51. ff. *Pro socio*. Accedit, quod potuerit talis per insidias, aut vi per alium in flumen præcipitari, aut suspendi: aut ex amentia, vel mentis alienatione se ipsum occidere, uti bene advertunt doctores citati. Secus foret, si mentis compos prius jam ex tædio vitæ, impatientia, desperatione, vel alia simili causa cogitationes, et consilia se ipsum occidendi agitasset: vel si ex circumstantiis manifeste appareret, quod a nullo alio, quam a se ipso sibi bene præsentente interfectus fuerit.

90. *Sepultura privantur omnes in notorio peccato mortali decedentes.* — Duodecimo, tandem omnes sepultura sacra privantur, qui in notorio, ac certo peccato mortali absque pœnitentia decedunt, et habet communis et certa, cum Glossa, in c. *Ex parte*. 11

h. t. *Communicabitur*. arg. can. *Quibus peccata*. 16. cau. 13. q. 2. can. *Non æstimate*. 19. et can. *Pro obeuntibus*. 21. ead. cau. et seqq. Hinc, qui in actuali furto, rapina, fornicatione, adulterio occiduntur, in loco sacro non sepeliuntur arg. cit. *Juribus*.

91. *Si excommunicatus denunciatus, aut infidelis sepelitur in loco sacro, polluitur ecclesia, debetque corpus iterum exhumari.* — Quæritur II. Quid juris, si quis juxta sacros Canones sepultura indignus sepeliatur in loco sacro? An nempe, et quando iterum exhumari, et locus reconciliari debeat? Resp. I. Si publicus clericus percussor, aut excommunicatus denunciatus, vel infidelis aut paganus sepelitur in loco sacro, polluitur ecclesia; debetque iterum exhumari, si ossa discerni possunt, et ecclesia reconciliari; quod donec fiat, nemo interea ibidem sepeliri potest. Prima pars de excommunicato est certa apud omnes textu claro c. *Sacris*. 12. h. t. et c. *Consuluit*. 7. *de Consecrat. eccles.* De infidelibus tenet communissima doctorum, uti videre est apud Barbosam, in can. *Ecclesiam*. 27. *de Consecrat.* dist. 1; patetque manifeste et cit. can. 27, et 28. *de Consecr.* dist. 1. ibi: « Evulsis corporibus, » etc. Quod autem ante reconciliationem nemo sepeliri ibidem possit, expresse deciditur c. un. *de Consecrat. eccles.* in 6.

92. *An etiam reliqui indigni exhumari debeant, est controversia.* — Resp. II. Utrum reliqui juxta sacros Canones sepultura indigni exhumari debeant, casu quo in loco sacro sepeliuntur, nihil certum habetur in jure. Quamvis enim affirmativam teneant Vallensis, h. t. n. 4. et 5; Sannig, eod. cap. IV. n. 4. quibuscum consentire videtur Engel, h. t. n. 18. ubi ait quemvis hæreticum iterum exhumari debere, et Parmacius in praxi criminali. q. 128. n. 17. solidum tamen ex jure non afferunt fundamentum: quia c. XII. h. t. et c. VII. *de Consecrat. Eccles.* quod allegant, solummodo de excommunicatis vitandis loquuntur. Ratio nihilominus esse posset; quia hoc ipso, quod loco sacro per sacros Canones reputentur indigni, ibidem tolerari non debent. Nec videtur major ratio, cur cadaver infidelis debeat exhumari, et non cadaver alicujus se ipsum occidentis, vel in peccato notorio mortali decedentis etc. Si dicis, rationem, ob quam excommunicati denunciati, ac infideles debeant exhumari, esse, quod quia cum illis adhuc vivis non communicavimus, nec cum mortuis com-

municare possimus, arg. c. *Sacris*. 12. h. t. Contra est: tum quod cum infidelibus vivis communicare non sit prohibitum: tum quod multis aliis communicare in vivis liceat, qui tamen sepeliri in loco sacro non possunt; ut patet de usurariis, manifestis peccatoribus, etc.; ergo disparitas data nihil probat. Favet huic doctrinæ specialiter etiam c. II. *de Hæreticis* in 6. ubi omnes sepelientes hæretici cum quemcumque tandiu excommunicationi subjacent, donec sepultum iterum extumulent, ut proin saltem de notoriis hæreticis sententia juri conformior sit, eos exhumari debere, præsertim, quod isti notorie etiam sint excommunicati; hi vero exhumari iterum debeant, etsi denunciati non sint, juxta dicta n. 85.

93. *Certum tamen, quod per hos ecclesia non polluitur.* — Illud certius est Ecclesiam per sepulturam talium indignorum (exceptis percussoribus clericorum notoriis, et excommunicatis denunciatis; imo conformiter dictis n. 85. etiam non denunciatis; notoriis tamen) non pollui; prout magis dicemus infra tit. XL. *de Consecratione ecclesiarum*, ubi etiam modum reconciliandi afferemus.

94. *Pœnæ sepelientis indignum, quæ?* — Quæritur III. Quas pœnas incurrunt, qui in digno, in loco sacro sepeliunt? Responde ad quæsitum Clemens V. Clem. 1. h. t. illi verbis: « Eos, qui propriæ temeritatis audacia, defunctorum corpora, non sine contemptu clavium Ecclesiæ, in cœmeteriis interdicti tempore, in casibus non concessis a jure, vel excommunicatos publice, et nominatim interdictos, vel usurarios manifestoscienter sepelire præsumunt, decernimus ipso facto excommunicationis sententiæ subiacere etc. nullo eis exemptionis, vel quovis alio privilegio sub quacunque verborum forma concesso aliquo saltem suffragante. » Eadem excommunicationis pœna statuitur « inscienter sepelientem hæreticos, credentes, receptores, vel fautores eorum. » c. 2. *de Hæreticis* in 6.

95. Ex quibus verbis doctorum cum Glossa, in cit. Clem. inserunt, dictæ pœnæ excommunicationis solos et omnes etiam exemptos et privilegiatos subiacere, qui vel aliquem tempore interdicti, vel excommunicatum publice, vel personaliter nominaliter interdictum, vel manifestum usurarium, vel hæreticum, aut ejus defensorem, factorem, vel receptorem, non item qui suicidam, vel decedentem in peccato mortali, vel infantem

non baptizatum etc. sepeliunt. Ratio est, quia lex hæc utpote pœnalis ultra casus et personas expressas non est extendenda, prout amplius diximus. lib. I. tit. III. de *Constit.* § 49, a n. 427. A qua tamen pœna etiam et præfatis aliquem sepelientes excusantur, qui ex ignorantia, vel gravi metu coacti id faciunt, arg. cit. Clem. et c. n. de *Hæret.* in 6. ibi: « Qui scienter, et propriæ temeritatis audacia præsumunt. » Pirhing, h. t. n. 79; Glossa, ibid. *¶ Scienter.* Item illi, qui tempore interdicti sepeliunt in casibus a jure concessis: veluti si clerici servantes interdictum, in secreto sine campanarum pulsu, aut privilegiati confratrem sepeliunt. Glossa, ibid. *¶ a Jure.*

96. *Per sepelientes quinam intelligantur?* — Porro quinam per sepelientes hinc intelligantur, optat Glossa, in cit. Clem. 1. h. t. *¶ Sepelire.* declarationem principis. Ancharanus tamen in cit. Clem. 1. h. t. n. 10; Pirhing, h. t. n. 80. et alii volunt, huic pœnæ subjacere non tantum, qui propriis manibus mortuum in sepulcrum immittunt, sicque materialiter sepeliunt, sed etiam qui procurant, mandant, aut concedunt, uti rectores, aut parochi ecclesiarum; secuti et qui exequantur sepulturam: item juxta Ancharanum loc. cit. dissentiente Pirhing, qui committant funus, crucem portant, luminaria deferunt, sepulcrum aperiunt, etc. Ratio est, quia omnes isti participant in crimine criminoso, consequenter omnes dictæ pœnæ subjacent, arg. c. *Nuper. de Sentent. excommunicat.*

97. Cæterum licet pro sepelientibus reliquos non specificatos indignos nulla certa reperitur pœna in jure, peccant tamen mortaliter, utpote in gravi causa agentes contra prohibitionem Ecclesiæ, et subjacent arbitrarie pœnæ ab episcopo infligendæ, utpote qui potest quovis transgressores legum ecclesiasticarum punire. (ADNOTATIONES XLII et XLIII.)

TITULUS XXIX.

De Parochiis et alienis Parochianis.

1. *Ratio continuationis.* — Quandoquidem sepultura in ecclesia parochiali est peragenda, nisi alia eligatur, vel habeatur sepultura

majorum; hinc compiler canonice præcedendi titulo de *Sepulturis* præsentem de *Parochiis* merito subjungit.

2. *Parochia improprie sumpta, quid, et unde?* — Quæritur 1. Quid sit parochia? a quo erigi possit? et quæ ad eam constituendam requirantur? Ante responsionem notandum, parochiæ duplicem esse acceptiōnem in jure. Aliquando enim accipitur, sed improprie, pro tota diœcesi, uti patet ex can. *Si quis.* 4, et duobus seqq. dist. 92, et c. *Ad Apostolicæ. de Decimis.* ibi: « De parochia unius episcopi in diœcesin alterius. » Unde etiam parochianus pro diœcesano sumitur. c. III. h. t. ibi: « Nullus episcopus alterius parochianum judicare præsumat. » Regulariter autem ac proprie loquendo sumitur, ut indicat conclusio sequens.

3. *Parochia proprie sumpta, quid, et unde?* — Resp. I. Parochia, quæ alias etiam parochia dicitur, est certum territorium, seu districtus per Papam, vel episcopum determinatus, habens unum rectorem stabilem cum potestate populum ibidem existentem regendi et judicandi, eique sacramenta, aliæque divina administrandi. Additur « per Papam vel episcopum determinatus: » quia quævis parochia habet certos ac determinatos limites, certumque assignatum, ab aliis distinctum districtum, intra quem, et non extra jurisdictionem in foro pœnitentiæ habet, et exercere potest parochus. arg. c. I. cau. 43. q. 1. Pro quo sciendum, quod licet olim curam animarum totius diœcesis solus episcopus per sacerdotes pro suo libitu missos, et ad nutum amovibiles administravit, assignatis cuivis laboranti sacerdoti iis sustentationis mediis, quæ episcopus pro tali judicaverat sufficientia, ut propterea tota diœcesi merito diceretur parochia, arg. cit. *Juribus.* n. præced. Tamen, quia successu temporis experientia docebat, hunc regendi modum ob multitudinem populi continuo crescentem, et ob alia incommoda minus proficuum esse ac utilem reipublicæ christianæ, quælibet diœcesis secata et partita fuit in plures Ecclesiæ parochiales seu parochias assignato cuivis earum certo ac stabili rectore, seu parochio, qui intra illam parochiam seu certum sibi assignatum districtum, populum ibidem existentem in spiritualibus debite pasceret, et regeret. Unde ab hæc partitione nomen parochiæ derivatum putat Abbas, in *Rubr.* h. t. n. 1. ut parochia idem sit, ac parochia curæ; quamvis alii aliam de-

rationem afferant: ut videre est apud Vailensem, h. t. Præter divisionem parochiarum divisa sunt etiam bona mere ecclesiastica, prius soli dispensationi episcoporum commissa, assignatis cuivi parochorum suæ parochiæ decimis, una cum reliquis juribus parochialibus, in quibus infra n. 9. Idque totum patet ex can. 1. cau. 43. q. 1. ubi ita narrat Dionysius Papa: « Ecclesias singulas singulis presbyteris dedimus parochias et cœmeteria eis divisimus: et unicuique jus proprium habere statuimus ita, videlicet, ut nullus alterius parochiæ termines, aut jus invadat, sed sit unusquisque suis terminis contentus, et taliter ecclesiam, et plebem sibi commissam custodiat. »

4. *Parochias erigere et dividere præter Papam solus potest, et debet episcopus.* — Porro dicitur notanter in definitione parochiæ, « per Papam, vel episcopum, » ad innuendum, quod nemo, nisi Papa, vel episcopus parochias erigere possit, prout colligitur ex can. *Nullus omnino.* 11. cau. 16. q. 7. et docet ibi Barbosa cum communi DD. Accedit novissima constitutio concilii Tridentini, sess. 24. de *Reform.* cap. XIII. ubi mandat etiam sacra synodus episcopis, « ut in iis civitatibus et locis, ubi nullæ sunt parochiales Ecclesiæ, quamprimum fieri curent, non obstantibus privilegiis quibuscunque et consuetudinibus etiam immemorabilibus. » Eandem potestatem parochias erigendi adhuc magis auget idem concilium Tridentinum, sess. 21. de *Reform.* cap. IV. ubi ulterius episcopis concedit, quod etiam nimis amplas parochias dividere valeant, imo ut dividant, mandat, casu quod id necessarium videtur, verba relatu digna sunt sequentia: « Episcopi etiam tanquam apostolicæ Sedis delegati, in omnibus ecclesiis parochialibus, vel baptismalibus, in quibus populus ita numerosus est, ut unus rector non possit sufficere ecclesiasticis sacramentis administrandis, et cultui divino peragendo, cogant rectores, vel alios, ad quos pertinet sibi tot sacerdotes ad hoc munus adjungere, quot sufficient ad sacramenta exhibenda, et cultum divinum celebrandum. In iis vero, in quibus ob locorum distantiarum sive difficultatem parochianis sine magno et incommodo ad percipienda sacramenta, et divina officia audienda accedere non possunt, novas parochias etiam invitatis rectoribus juxta formam constitutionis Alexandri III. Quæ incipit, *Ad audientiam,* constituere possint. Illis autem sacerdotibus

qui de novo erunt ecclesiis noviter erectis præficiendi, competens assignetur portio arbitrio episcopi ex fructibus ad Ecclesiam matricem quomodocunque pertinentibus: et si necesse fuerit, compellere possit populum ea subministrare, quæ sufficient ad vitam dictorum sacerdotum sustentandam non obstantibus quibuscunque, » etc. Formam, ad quam se remittit concilium parochiam dividendi, exhibet, c. *Ad Audientiam.* 3. de *Ecclesiis edificand.* quod lege.

5. *Parochus non est ad nutum amovibilis. habet varia nomina.* — Dicitur ulterius « habens unum rectorem stabilem, » quia amplius ut olim non ad nutum amovibilis, sed stabilis ac perpetuus præest ac instituitur in quavis parochia rector, qui ordinarie vocatur parochus juxta concilium Tridentinum, loc. cit. subinde vero « Rector Ecclesiæ parochialis, » dicto concilio Trident. Olim etiam plebanus dicebatur, c. *Scriptum.* 40. de *Elect.* a plebe seu populo, qui sub ejusdem cura spirituali in parochia degit. Nonnunquam « Sacerdos proprius, » c. *Omnis utriusque.* 12. de *Pœnit. et remiss.* Aliquando etiam capellanus, tunc nempe, quando in Ecclesia monachorum curam gerit, c. I. de *Capellis monachor.* Frequenter etiam curatus a cura spirituali, qua commissum sibi populum regit. Regulariter autem et ordinarie, ut dictum, hodie parochus appellatur. Reliqua verba adduntur ad indicandum officium et potestatem parochi.

6. *Ad parochiam requiritur primo, ut auctoritate episcopi sit erecta. Secundo, ut habeat certum districtum, ac populum.* — Resp. II. Plura requiruntur ad constitutionem parochiæ, seu ad hoc, ut Ecclesia aliqua dicatur, sit, et probetur parochialis. Et quidem primo requiritur, ut auctoritate Papæ, vel episcopi sit erecta, prout patet ex dictis n. 4. Præsumitur autem erecta episcopi auctoritate, ex lapsu temporis, quo rector Ecclesiæ officia peregit, sacramenta administravit, ac reliqua parochialia præstitit, et recepit, Afflict. decis. 368. n. 5; Barbosa, de *Offic. et potest. paroch.* p. 1. cap. I. n. 39. et alii ab eodem citati.

Secundo requiritur certus locus, ac districtus cum certis limitibus ab episcopo determinatis juxta dicta n. 3, arg. can. 1, cau. 43, q. 1. In quo loco decem saltem esse debent mancipia, seu, ut alii legunt, municipia, id est domus aut familiæ, can. *Unio.* 3, cau. 40. q. 3. ubi statuitur, « Ut Ecclesia